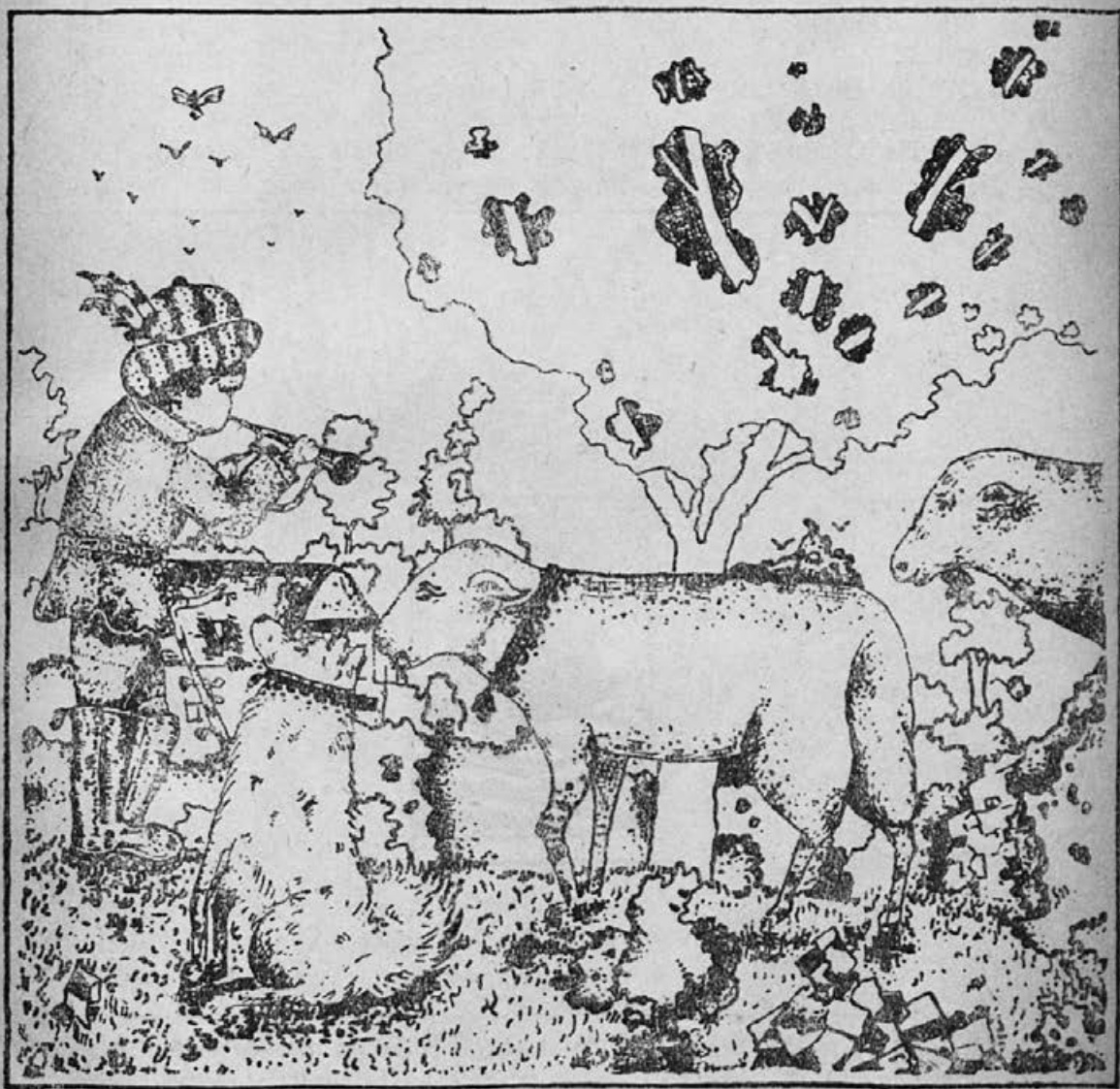

NOVI ROD

LETO IV.

JUNIJ 1924

ŠTEV. 9

VSEBINA 9. ZVEZKA:

Vera Albrechtova: JURČEK IN STRAŠILO NA POLJU . . .	Stran	129
Tone Seliškar: NAŠE KOKOŠI	"	129
Josip Ribičič: ZAVRATNE POŠASTI: 9. Treska si skuje srečo. (Z lesorezom B. Jakca.)	"	130
Fr. Milčinski: IGRICA O VESELI NALOGI (Konec)	"	133
RIŽNA POLJA NA JAPONSKEM (Po A. M. Karlinu) S slikami	"	136
Ivan Albreht: KAKO JE BILO NEKDAJ IN ZAKAJ NI DANES VEČ TAKO	"	138
ZRNCA	"	140
KOTIČEK MALIH	"	142

Na 3. strani platnic: M. Maleš: JANEZ BLEIWEIS (Lesorez).
Naslovno stran narisal Ivan Krnel, učenec II. raz. mešč. šole v Postojni.

Novi rod izhaja prve dni vsakega šolskega meseca ter stane na leto 10 L; za pol leta 5 L; za četrt leta 2'50 L; posamezne številke so po 1 L. V inozemstvu 12 L letno. — Odgovorni urednik: Josip Ribičič. — Uredništvo se nahaja v Trstu, ulica Fabio Severo 25. - Uprava: „Novi Rod“, Trieste - San Giovanni, Casella postale. Upravnica za Jugoslavijo: Milica Prunkova, Ljubljana, Karlovska 21.

Last in založba „Zveze slovanskih učiteljskih društev“ v Trstu.

Tisk tiskarne „Edinosti“ v Trstu.

Jurček in strašilo na polju.

O, dedek, kum,
 kaj vam je prišlo na um?
 Po noči, po dnevi,
 ob solncu, deževju,
 ob suši, v nalivi,
 stojite na njivi ...
 „O, Jurček, bedak,
 saj sem res siromak!
 Pa se nič ne bojim:
 tu na straži stojim,
 da zajci in vrane,
 da miši, podgane,
 koruze ti zlate
 pustijo kaj zate:
 s česa bi mamica žgance vmešali.
 če zrnca ptički bi pozobali?
 In kakšne bile bi božične potice,
 spečena iz slame, namesto pšenice?“

Vera Albrechtova.

Naše kokoši.

Naša kokodajsa
 stopa po dvorišču,
 vrtu in strnišču
 kakor gospodar.
 Druga kokodela
 le napotje dela;
 vedno v veži skače,
 draži staro mače,
 da sovražno gode.

Tretja ljubka piška,
 majhna kakor miška;
 moja ljubica.
 Z roke zoblje zrna,
 nje očesca črna
 zro tako milo,
 kot da bi jokala ...
 Ej, le piška mala
 vedno moja bo!

Tone Seliškar.

ZAVDATNE "JOSEP. DOŠAŠTI. RIBIČ"

9. TRESKA SI SKUJE SREČO.

Komar je krožil nad mestom in vprašal: «Kam sedaj?»

«Do prvega smetišča me nesi. Tam se posloviva!» je odgovoril Treska.

Komar je ubegal in odložil Tresko na prvem smetišču.

«A kje so ljudje, debeli in mladi in rdečelični?» je vprašal.

«Povsod!» je odvrnil Treska. «Skozi vsako okno prideš do njih. Ako podvizaš, se še dodobra napiješ njihove krvi!»

«No, pa srečno!» je zabrenčal komar in odletel na delo.

«Pozdravljen!» je odzdravil Treska in se zaril v smetišče. Tam si je pripravlil udobno ležišče, poiskal čist papir in pisal nanj svoje spomine.

* * *

Minilo je leto in dan. Zaprášeni kot v stari, razdrapani staromestni hiši je spet oživel. Trume bakterij so prihajale iz vseh delov sveta in pokrile smetna tla. Nepregledne so bile vrste teh romarjev. Vsi so si bili podobni kakor jajce jajcu. Le tu pa tam se je izvzemal kak tovariš, večji in postavnejši od drugih. To so bili zastopniki raznih stanov, narodov in mest. Nosili so bandera, na katerih so bila napisala razna imena.

Valile so se trume zborovalcev ves večer in dobršen del noči. Šele ko je ura odbila dvanajsto, je bilo romanja konec.

Tedaj je vstal dostojanstvenik, ki je pred letom dni čital oporoko kraljeviča Tenkopraha in dejal:

«Pozdravljeni zborovalci! Pozdravljen mogočni, nesmrtni rod! Zbrali smo se, da si izvolimo kralja, kajti rod brez glavarja, je slab rod, država brez vladarja — slaba država! Naj stopita pred zbor oba kraljeviča, da nam poročata o svojih izkušnjah in obrazložita nabrane modrosti. Kraljevič Igla naj prvi govori.»

Vse je bilo tiho, nihče se ni oglasil.

«Kraljevič Igla! je ponovil dostojanstvenik glasneje.

«Kraljevič Igla je umrl! Junaške smrti je umrl! Bojeval se je s solncem!» se je oglasil tenek glas iz kota.

Govornik je obrnil oči navzgor in dejal s tresočim glasom: «Slava tebi, kraljevič Igla! Umrl si za svoj rod. Vstanite, da počastimo njegov spomin!»

In zborovalci so vstali.

Govornik je spet ravno pogledal in več ni bil razburjen, ko je nadaljeval: «Tedad naj se oglasi kraljevič Suhec, da ga kronamo; kajti on je sedaj edini prestolonaslednik. A še prej naj nam pove svoje doživljaje, kakor je bila želja pokojnega kralja. Kraljevič Suhec, oglasi se, da vidimo tvoje kraljevsko telo, da slišimo tvoj glas!»

A kraljevič Suhec se ni oglasil.

Pač pa je vstal Treska in dejal: «Prosim za besedo!»

«Govori!» je velel dostojanstvenik.

«Bratje bakteriji!» je govoril Treska. «Kraljeviča Suhca ni več! Umril je ob moji strani. V solzah sem plaval, ko sem mu zatisnil kraljevske oči. In bil bi umrl žalosti, da me ni vezala dolžnost živeti za to, da vam to poročam. Umril pa je od samega pomehkuženja! Enkrat samo je šel v človeka, pa je koj zbežal! Zasmilil se mu je in nikoli več ni hotel vanj! 'Kar ti pojdi namesto mene, ljubi moj Treska!' mi je dejal. Čakal je zunaj, medtem ko sem jaz hodil v ljudi, proučeval njih navade, precenjeval njihove moči in sploh nabiral izkušenj za svojega gospodarja. Ali bodi kakorkoli — kraljevič Suhec je bil dober gospod, predober — škoda ga je. Vstanite, da počastimo tudi njegov spomin!»

Ali zborovalci niso hoteli vstati.

«Če je ljubil človeka, našega sovražnika, ni bil našega rodu in ni vreden spomina!» so dejali.

Treska se je razveselil teh besed, a na obrazu tega ni pokazal. Zavil je oči in dejal:

«O kraljevič Suhec, na slabo pot si zašel! Saj sem ti vedno pravil: 'Rod bakterij ne bo zadovoljen s teboj!' A kako bo hlapec učil gospodarja? Hlapec mora ubogati! In tvoj hlapec Treska te je slušal in pridno nabiral modrosti zate!» Razgrnil je papir in si obrisal solzo vanj.

«Kako mu je bil zvest!» so zašepetali zborovalci, ko so to videli.

Treska pa je globoko vzdihnil in prečital svoje spomine. Napisani so bili tako, da je vse to on sam doživel, sam proučil.

Ko je prečital, je še dostavil: «Iz vsega tega spoznaš, o mogočni rod nesmrtnih bakterij, da je naš največji sovražnik — solnce! Izogibaj se ga povsod, zakaj presilno je, neizčrpne so njegove moči. Drugi naš sovražnik je čisti zrak. Tudi tega se izogibaj — a ne tako kot solnca. Tretji naš sovražnik so bela telesca v človeški krvi, ki nas napadajo zahrbtno in v velikih množinah. To so živa bitja, ki živijo samo zato, da nas uničujejo. Teh pa se ne boj, če tudi je vsako telesce močnejše od vsakega največjega bakterija. Ne boj se ga, ampak pomisli, da je nas mnogo več. Ne napadaj telesca posamič, ampak v družbi! — Še so v človeškem telesu neprijatelji, ki bi nas radi ugonobili, a vsi so premagljivi, če bo vladala edinstvo med nami. Bodimo edini in nobena sila tega sveta nas ne bo premagala!

O, mogočni rod, najmanjši naš sovražnik pa je človek! On gre svojo pot in se ne meni za nas. Njegov napuh mu ne dovoli, da bi verjel v naše moči. Še ko ga vsega prevrtamo in mu raztrgamo drobne kosce, ali izpremenimo njegova pljuča v gnoj in njegove kosti zdrobimo v prah, — še tedaj ne verjame v rod bakterij, ampak se zanaša na svoje moči. O bratje, ali ste že videli kedaj od nas napadenega in umirajočega človeka, ki bi bil priznal: „Uničili so me bakterije“? Ne, ampak še v zadnjem

hipu pravi: „Ozdravel bom! Premagal bom bolezen!“ Torej človeka nas ne sme biti strah, zaradi napuha, ki ga je poln.

O mogočni rod bakterij! To so modrosti, ki sem jih po svetu nabral za nesrečnega kraljeviča. Napisal sem jih, še predno je umrl. Ko sem mu jih prečital, mi je dejal: „Preljubi Treska! Jaz umiram in tvoji spomini mi ne morejo več koristiti. Naj koristijo tebi! Saj si jih ti nabral! Stopi pred zbor in povej, naj izvolijo tebe za svojega kralja, kajti nobeden si še ni nabral toliko zaslug za svoj rod, kakor ti!“ A jaz sem odgovoril kraljeviču: „O kraljevič! Hlapcu pristoji ponižnost. Zato se ne bom vsiljeval! Tudi mi ni do kraljevskih časti! Pred zborovalce stopim in sami naj odločijo. In tako naj se zgodi! Presodite in volite!“

«Živio Treska, živio! Treska naj bo naš kralj!» so zaorili navdušeni bakterije.

«Mir, mir!» je skušal dostojanstvenik pomiriti zborovalce. Sam bi rad kraljeval, zato je hotel še govoriti.

A zborovalci so bili kakor pijani od navdušenja in niso hoteli odnehati.

«Treska naj zasede prestol! Pripravite prestol za novega kralja!»

In tako se je zgodilo, da je Treska postal kralj vseh bakterij. Pripravili so mu prestol, položili na glavo kraljevsko krono in poklekli predenj.

«Ukazuj nam, mogočni kralj!» so zaprosili.

In Treska je ukazoval! Prvi njegov ukaz je bil, da obesijo dostojanstvenika na nit, ki je visela s pajčevine na stropu.

«Zato, ker ni sklonil kolena pred kraljem, ki ga je rod izvolil! Pregrešil se je proti postavam našega rodu!»

Tako je govoril Treska in vsi podložniki so občudovali njegovo modrost.

«Milost!» je prosil dostojanstvenik in silno otepal okrog sebe. A bakcili so ga zgrabili in kmalu mu je zadržnjena nit vzela življenje. Visel je nad zborovalci za svarilo.

FR. MILČINSKI:

IGRICA O VESELI NALOGI.

(Nadaljevanje in konec)

ANICA pride med petjem, se prikloni vprašaju. VPRAŠAJ se prikloni njej in se ji umakne, OSMICA stopi na njegovo mesto, VPRAŠAJ se s poklonom vrne v svojo mesto. Ko je račun rešen in postavljen tako:

$$2 \times 3 + 8 = 14,$$

ŠTEVILKE in ZNAMENJA (se postavijo spred. Ploskajo v taktu in pojo.)

Bravo, Bravissimo!

To je izborna šlo,

Hoja hej, hoja hej,

Kaj bo pa zdaj?

(Slopijo nazaj v stari red)

VILA.

Četa vesela se

Loti se dela mi,

Hoj hej, hoj hej, hitro naprej!

(Čita počasi.) $4 \times 2 + ? = 13$

(Igra števil in znamenja kakor prej.)

ŠTEVILKA in ZNAMENJA.

Četa vesela se

Lolimo dela vse,

Hoj hej, hoj hej, hitro naprej!

PELICA (pride med petjem in z Vprašajem igra kakor zgoraj. Ko je račun postavljen: $4 \times 2 + 5 = 13$, se ves račun prikloni.)

ŠTEVILKE in ZNAMENJA.

Bravo bravissimo!

To je izborno šlo.

Hoja hej, hoja hej,

(*Slopijo nazaj v stari red.*)

VILA.

Četa vesela mi,

Loti se dela mi,

Hoj hej, hoj hej, hitro naprej!

(*Govori.*) Še en račun imamo, ta je najbolj težak.

(*Čisto počasi.*) $1 \times 7 + ? = 9$.

IMENOVANE ŠTEVILKE in ZNAMENJA (*se postavijo v red.*)

ŠTEVILKE in ZNAMENJA.

Četa vesela se

Lotimo dela se,

Hoj hej, hoj hej, hitro naprej!

DVOJKA hoče slopiti iz vrsto, da se postavi na mesto VPRAŠAJA.

TROJKA ji da znamenja, naj ostane kjer je in se trojka postavi na

mesto VPRAŠAJA. tako da stoji račun takole $1 \times 7 + 3 = 9$

ŠTEVILKE in ZNAMENJA (*se smejejo in ploskajo.*)

Bravo bravissimo!

To je izborno šlo,

Hohoho! hohoho!

Hohohoho!

ANKA (*vstane od naloge in si začudeno ogleduje v računu Trojko.*)

$1 \times 7 + 3 = 9$? Prosim, ali je to prav? $7 + 3$ vendar ni 9! Ti

Trojka si se zmotila, Dvojka mora semkaj!

ŠTEVILKE in ZNAMENJA (*se smejejo.*)

DVOJKA (*vstopi z običajno igro v račun.*)

VILA. Dobro, Anka, prav dobro! Veš hudobne niso številke, toda včasih so

razposajene. Zdaj so te nalašč preizkusile, pa si sijajno prestala iz-

kušnjo. Pokazala si jim, da že znaš misliti s svojo glavo. — In sedaj,

Anka, je tvoje in naše delo končano! Treba je, da se poslovimo.

ANKA. Ali res že greste? Prosim nikar! dolg čas mi bo za vami!

VILA. Resnično dolg čas? Nas ne boš več zmerjala, kako smo zanikarne

in puste?

ANKA. Nikoli več — to vam trdno obljubljam! Tako mi je hudo, ko me

zapuščate!

ŠTEVILKA in ZNAMENJA (*se gnetejo okoli Anke in jo božajo.*) Ljuba Anka, naša, naša, naša!

VILA. Če nas boš res imela rada, nas boš lahko videla vsak dan.

ANKA (*vesela.*) Ali je mogoče?

VILA. Vsak dan nas boš videla v računici in v svoji nalogi.

ENOJKA. Da! In te prosimo, da nas boš z ljubeznijo pisala. Me smo lepe!

VSE ŠTEVILKE. Lepe smo! Da nas ne boš pačila!

DEVETICA (*s špičastim glasom.*) Posebno name pazi!

ANKA (*se rokuje in poljubljuje z vsemi in briše solze.*)

VILA. In zdaj zapojte za slovo!

ŠTEVILKE in ZNAMENJA (*odhajajoč pojo.*)

Majhna le je naša četa,
Pa je vladarica sveta i. t. d.

ANKA (*jih pozdravila.*) Z Bogom!

VILA (*odide zadnja za svojo četo.*)

ŠESTI PRIZOR.

ANKA (*sede žalostno za mizo.*) Ni jih več — tako ljubeznjive so bile in kratkočasne — nikoli, nikoli jih ne bom pozabila! — Oh, zakaj ste me zapustile? (*Nasloni glavo v roke in ihti.*)

(Kratek odmor.)

SEDMI PRIZOR.

BREDA (*napravljena za izprehod, odpre hitro vrata.*) Anka mi gremo! Ali si spisala nalogo? — Glej jo — ali spiš? (*Stopi bliže.*)

ANKA (*se zdrami.*) Ti si? — moja naloga? Seveda, naloga je gotova? —

Ti ne veš, Breda, računske naloge so sploh najimenitnejša reč na svetu!

BREDA. Kaj ne da! — Pa mi povej zdaj — le po pravici, ali so tudi ime-nitnejše od čokolade in od šartilja?

ANKA. Tudi!

OBE (*se prisrčno zasmejela in odhilita.*)

(Zavesa.)

PRIPOMBA. To igrico lahko igrajo tudi sami dečki. Tedaj zame-njata Anko in Bredo šolarja Peter in Pavel, namesto vile pa nastopi kralj brojev.

Besedilo PEVSKIH TOČK se prilega pesmim, ki se za klavir prire-jene nahajajo v Pavčičevem „Klavirskem albumu za slovansko mladino“ pod št. 16, 24, 44, 57 in 62.

Rižna polja na Japonskem.

(Po A. M. Karlinu.)

Kar je nam kruh, to je Japoncu riž. Hrani se ž njim zjutraj, opoldne in zvečer. Za zajtrk ga je mešanega s surovo bučo ali redkvijo, opoldne mrzlega ali politega z vročo vodo ali s čajem, zvečer kot prikuho k pečeni ribi. In vedno poplakne Japonec skodelico iz katere je zajemal svojo vsakdanjo hrano; poplakne jo z vodo ali s čajem. Nobeno zrno se ne sme izgubiti po nepotrebnem, kajti Japoncu je riž dar božji. Otrokom, ki so še nerodni v držanju paličic (Japonec se poslužuje pri jedi paličic namesto vilic ali žlic) in jim padajo riževa zrnca na obleko, grozi mati, da se bodo izpremenili v govedo, ako ne bodo bolj častili sveto hrano. Ob velikih praznikih darujejo bogovom velike trde pogačice zgnetene iz neke posebne vrste riža, ki ga poznajo samo na Japonskem. — Na vsakem Japonskem rižišču (rižna polja po žetvi) vidimo jeseni visoke snope, ki stoje kakor beli vojaki na straži. To je neuporabljiva riževica (slama), ki se ne more uporabiti ne za izdelavo debelih vrvi ne za kritje slamnatih streh. Puste jo na polju, da segnijo v deževnih jesenskih dneh in se pozneje uporabi kot gnojilo. Tam ostane vso zimo, do aprila. Po zimi so rižišča prava močvirja, ki se motno in neprijazno blešče. Ali ko se prikaže aprilsko solnce, privleče Japonec iz svojih shramb bele lesene sodčke jih napolni z gnojnico in jih odpelje na polje, da pognoji svojo zemljo.

Japonka kuha priljubljeno rižno potico.

Po par dneh, ko se je zemlja dobro napila gnoja in tako postala gnojničasta, se japonski poljedelec odpravi z volom orat. Noge se pri tem delu udirajo njemu in voliču do kolen v močvirnata tla, a Japonec se za to ne meni, ampak dela neumorno dan za dnem od jutra do večera.

Ko je polje izorano, se vanj presade tanke rastlinice, ki se goje na posebnih poljih in ki izrastejo iz rižnih zrn. To se godi navadno šele

koncem maja, kajli čeravno leži mesto Tokio na isti zemljepisni širini kot Rim, je Japonska vendar mnogo mrzlejša od Italije. Ko so rastlinice dovolj močne, se odpravi vsa poljedelčeva rodbina na polje. Mati, sestra, svakinja, otroci — vsi pomagajo, vsi presajajo šopke rižnih rastlinic (od 6—8 bilk skupaj). Mnogokrat slave to delo pijoč „sako“ (rižno vino) in proseč boginjo Inari za obilno žetev.

Ker delajo otroci sami zase in pri delu zaostajajo za drugimi, se večkrat dogodi, da pade mal otrok in se zaduši v močvirnati zemlji. — Ako dežuje se Japonec pri delu ogrne s slamnatim plaščem, ki si ga zveže okrog vratu; na glavo pa da slamnat klobuk, ki ga obvaruje pred dežjem, kakor mal dežnik.

Sredi junija začno deževni dnevi, sredi julija do septembra pa neznosna, a rižnemu polju koristna vročina. V tem času morajo otroci hoditi na polje nabirat škodljive žuželke in mrčes, kmet pa plet. — V septembru so bilke močne in kjer je spomladi bilo močvirje, se razprošira sedaj lepa zelena preproga, ki valovi v vetru kakor naše žito. A prvi dnevi septembra so na Japonskem dnevi groze: v teh dneh se skoro vsako leto dvigne preko dežele silen vihar „tajfun“, ki lomi bilke in pritiska klasnice k tlom. A če tajfunu ne sledi dolgotrajen dež, se polje kmalu spet opomore.

Hči japonskega poljedelca v delavski obleki.

Koncem septembra je žetev. Rižno polje se požanje, klasje odreže od klasnice, ki se na polju plevša (zrna se izluščijo iz plev), zrna se spravijo v velike lesene posode, kjer se obdelujejo z debelimi lesenimi poleni, da postanejo lepo bela in svetla.

V starih časih so na Japonskem dobivali vojaki in uradniki svojo plačo v rižu in ne v denarju, in najemnina za polja se še dandanes plačuje z rižem.

Iz riževice spletajo debele vrvi, ki se ob novem letu pritrdijo pred durmi na steno, da zadrže hudobne duhove, ki silijo v hišo. Najpriljubljenejša

boginja Je Japoncu boginja riža: Inari. Njej služijo bele lisice. Kogar boginja vzljubi, temu da denar ali ključ zlate zakladnice, ki jo varujejo bele lisice.

Plevšanje. — V ozadju rižišče.

IVAN ALBREHT:

Kako je bilo nekdanj in zakaj ni danes več tako.

To je bilo v tistem kraju in takrat, ko je Bog imel še kmeta rad. Pa je bila kmetija od gore do gore, a kar je bilo vmes, samo ravno polje. Reka medena in potok strden, iz studencev kipelo je vino. To je bilo takrat, ko je Bog imel še kmeta rad.

Dobro je bilo tedaj ljudem, brez trpljenja so živeli in v izobilju so imeli vsega, česar so si le mogli želeli. Delali so zgolj za kratek čas, brez znoja. Vsi so bili eno in lepo so živeli med seboj. Sovraštva niso poznali, ne zavisti, ne jeze in ne žalosti. Drevje je rodilo stoteren sad, žito je delalo klasove po pet pedi dolge in iz vsake smreke se je cedilo samo suho zlato.

Visoka so bila takrat drevesa, visoka do oblakov in še čez. Pred hišo je rastla smreka, vsako leto je vzrastla za dva moža visoko in je dajala senco stoterim ljudem naenkrat. Veverica je skakala v vrhu, pa je prišel hlapec in jo je ustrelil naravnost v srce. Omahnila je in se je prekopicnila, toda pretekel je dan in pol, predno je padla na tla. Tako je bila visoka smreka pred hišo.

Njive, to so bile res njive tam in v tistih dneh! Ako je bil hlapec mlad in golobrad, ko je zastavil plug, je bil že možat in bradat, predno je prišel z eno samo brazdo do kraja.

Kjer se je pasla drobnica, je bilo tri dni hoda na vse strani belo samih ovac. In krav šele, krav! Mleko so zlivali v jezero, po mlečnem jezeru pa so venomer čolnarili po trije hlapci in so s korci posnemali smetano. Surovo maslo so potem delali v takih pinjah, da je moralo devet moških dvigati motoček, pa vseh devet skupaj je bilo komaj taki teži kos.

Ko so nekoč topili maslo, se je prevzela mlada dekla in je dejala, da mora biti lepa kakor jutranje nebo. Prevzetna se je hotela kopati v maslu in je skočila v lonec, pa je naenkrat izginila. Dolgo so jo iskali, toda lonec je bil tako ogromen, da je niso mogli najti v njem. Šele čez leto in dan je gospodinja opazila v maslu mušico, pa jo je prijela in je potegnila deklo na dan.

«Joj, ti uboga reva, kako je po neumnem končala življenje,» je vzdihnila gospodinja, dekla pa se je zasmejala:

«Saj nisem res tako neumna, da bi umirala, dokler je še dosti masla pri hiši!»

«Križ božji!» se je prestrašila gospodinja in vsa družina je drla skupaj. «Kaj si počela v maslu leto in dan?»

Tedaj se je dekla vsa izpremenjena zavzela:

«Kako ste čudni vsi skupaj zdaj! Saj sem bila le pod stekleno goro, Tam kjer raste živo drevo. Še po tisti trati sem hodila, ki jo je zlata rosa rosila. Tudi na takem vrtu sem bila, kjer zorijo zlata jabolka. Joj, pod tisto skalo sem sedela, kjer je rajska ptica pela. In bila sem na polici, kjer sedita dve sestrici. Ena šteje vse ljudi, ki so kdaj na svetu bili, druga šteje vse ljudi, ki jih še na svetu ni. Zdaj vam pa pravim lahko noč, da pojdem prvi sestri na pomoč.»

Komaj je dekla izgovorila zadnje besede, je že ni bilo več. Tedaj se je družina v strahu razbežala po svetu na vse strani. Vsakteri je tekel, dokler so ga nesle noge, kjer pa je kdo obnemogel, si je oddahnil in si je postavil domačijo po svojih močeh ter je jel kmetovati na svojo pest in živeti in delati, kakor je vedel in znal.

Nekateri so bili močnejši in so si obdržali več zemlje, slabotnejši so jo dobili manj, nekateri pa že celo prav čisto nič. Tako je nastala med ljudmi nevoščljivost, ki je prinesla gorje in nesrečo na svet.

Odsihmal so prenehale tudi vse dobrote, kakršne je imela tista kmetija, ki je segala od gore do gore in kolikor daleč so nesle oči, vse samo polje.

Z R N C A

Pisava v starem veku.

V starem veku ljudje niso poznali papirja. Pisali so na svežo opeko, ki so jo potem pekli na solncu, da se je strdila in ohranila, ali pa so pisali na stene in zidove, kakor so to delali stari Egipčani. Tudi je bila pisava v starem veku kaj različna od naše. Stari Egipčani so namesto črk risali razne znane predmete, katerih vsak je značil posebno črko. Taka vrsta pisave se imenuje hirogliif. Egipčani so za črko «a» vklesali podobo orla, nogo za «b», kačo z rogom za «f», roko za «t» itd. Na hiroglijih vidimo večkrat tudi podobe ljudi. To ima svoj pomen. N. pr.: mož, ki dviga roke, pomeni «molitev».

Takih hiroglifskih plošč je vse polno zakopanih v Egiptu, posebno v starih grobovih, ki so se v suhem peščencu in v nevlaznih tleh čudovito dobro nepokvarjeni ohranili.

Alkoholne pijače.

V vseh opojnih pijačah t. j. v žganju, vinu in pivu je strup alkohol, vendar jih ljudje zelo radi uživajo. Če jih zebe, pravijo, da se morajo s pijačo ogreti. Kadar jim je vroče, se z njo hladijo. Ako so zaspani, pijejo, da lažje bedijo; ako pa ne morejo spati, pravijo, da je treba piti, potem se lahko spi. Pijejo, če se poslavljajo prijatelji, in pijejo, če se zopet snidejo. Pije se ob krstu, ob birmi, ob poroki, ob pogrebu, ob sklepanju kupčije, v žalosti in veselju. — Ob vsaki priliki je treba piti in zopet piti! To je zelo grda in škodljiva navada, kateri je vzrok to, da spravijo opojne pijače človeka v neko prijetno duševno razpoloženje, preganjajo dolgčas in skrbi ter lajšajo bolečine. Vsled tega človek zelo rad sega po njih in se jim kmalu tako privadi, da se jim ne more več ustav-

ljati, postanejo mu potreba; z vedno večjo silo teži po vžitku, katerega mu daje strup — alkohol, ki je v teh pijačah.

Brez alkoholnih pijač človek več prenese in lažje dela. To so potrdile mnoge poskušnje, katere so napravili z ljudmi, ki so delali naporna dela brez vsake opojne pijače.

Inženirski poročnik Müller na Nemškem je dobil več kot stokrat častno nagrado prvega mojsterstva v raznih tekmah. Vse ga je občudovalo. Ljudje bi radi vedeli, odkod ima toliko moč, tako izborne živce, tako varne roke. Spisal je nalašč knjižico, kjer opisuje, kako si je pridobil tako izredno moč in spretnost. V tej knjižici pravi: «Alkoholne pijače ustvarjajo slabotne može. Kakor sem sicer močan, vendar sem skušal sam na sebi, da sem manj sposoben za telesno in duševno delo, ako sem spil le pol steklenice piva ali pa kozareček žganja. Ni me sram povedati, da po navadi pijem le vodo, včasih tudi pomešano z malinovcem ali citriono, in namesto vina, piva in žganja, pijem mleko in poleg tega majhno skledico kave na dan.

M.

Vas junakov.

Na Angleškem se nahaja neke vas, po imenu Eyam: vrh zelenega griča mala cerkvena, ob vznožju skupina prijaznih hišic. V tej vasi je živel pred 250 leti pastor (protestantski duhovnik) William Mompesson. V tistem času je razsajala po Londonu strahovita kuga. Ker je bila vas Eyam od glavnega mesta Angleške oddaljena preko 150 km, so bili prebivalci te vasice prepričani, da se kuga ne bo zanesla med nje. Ali mali nevidni kužni bakteriji, ki povzročujejo kugo, se razširjajo na vse mogoče načine. In

tako se je zgodilo, da je prejel vaški krojač v Eyamu iz Londona vzorce raznega sukna, ki so bili okuženi. Kužni bakteriji so se takoj lotili krojača, ki je v par dneh umrl. Kmalu za njim so oboleli vsi člani krojačeve rodbine in tudi umrli. Tedaj so se vaščani zgrozili in sklenili so, da se izselijo. Ali pastor jim je dopovedal, da zaneso na ta način kugo tudi v druge kraje. In junaški vaščani so se žrtvovali za svojega bližnjega: odrezali so se od sveta, zaprli cerkev in šolo, prenehali trgovati z drugimi vasi in začeli streči bolnikom. Štiri mesece ni nikdo vedel kaj se godi v Eyamu. Vaščani so se povsem posvetili bolnikom in mrtvecem. Vsak prepričanje je nehal — nesreča jih je združila, da so bili vsi za enega in vsak za vse. Smrt pa je med njimi neprestano kosila. Vas se je bila zaprla v juniju, odprla pa v oktobru 1666., ko je kuga ponehala. Ne ena rodbina ni ostala cela: od tristo prebivalcev, je umrlo za kugo 259. A žrtev junaških vaščanov v Eyamu je pripomogla, da se kuga ni razširila preko njihove vasi. Njihova ljubezen do bližnjega zasluži, da se zapiše z zlatimi črkami nele v zgodovino Angleške, ampak v zgodovino vsega človeštva.

Jazbec in lisica.

Jazbec in lisica ne živita v sovraštvo. Ako bi se kedaj skregala, bi jazbec bil zmagovalec. Mnogokrat živita skupaj v jazbini, ki ima dva prostora — v eni neguje lisica svoje mladiče, v drugi jazbec svoje. Večkrat se zgodi, da slede psi lisici, preženejo pa jazbeca.

Srbske narodne zagonetke.

Ne iz kamna in ne v lok
most se spenja čez potok.

(Led)

Bela je njiva,
sémena črna,
Modra glavica
seje ta zrna.

(Črke)

Brat in sestra se sledita,
vedno vkup po poti gresta,
drug za drugega ne vesta.

(Nedelja in pondeljek)

Vlekoviči vlečejo,
Sekoviči sečejo,
Ropotača prevrača,
po krivem potoku obrača
(Roke, zobje, jezik in grlo)

Glejte, le pogledjte Tončka,
on ima dva črna lončka,
zdaj jih oži, zdaj jih širi,
a zaklopcev ima štiri.
(Oči in veke)

Rebra lesena
pljuča platnena.
(Skrinja s perilom)

Posekali so me živo,
zagreblji me živo pod grivo,
zdaj nosim živega spet,
dokler ne bo sladek ko med
(Trta in grozd)

Jaz prijel sem za lanéno,
a lanéno za leseno,
a leseno za jekleno,
a jekleno za medeno.
(Zvon)

Le povejte mi: Kedo je?
Drugi jočejo — on poje.
(Duhovnik pri pogrebu)

Mlada sem in sem zeléna,
bere me, kdor nima volne,
kdor se me dotakne, kolne.
(Kopriva)

Ne rodi se, tudi ne umira,
z mrtvo glavo pa vodo požira.
(Goba)

Od hiše grem,
na hišo zrem,
a ko se vračam k hiši spet,
nazaj obračam svoj pogled.
(Sekira na ramenu)

Ženska čudna je postave,
jezik ima vrhu glave.
(Motika)

Alojz Gradnik.

KOTIČEK MALIH

PSIČEK

Mrak — Se zdani
psiček spat! ven zbeži,
Se zbudi se odpravi
zakriči: na polje hiti,
„hov, hov, hov! po goščavi,
treba bo na lov: zajcem sledi,

Če zajca zaloti
v temni samoti,
zapomni si kje
pogostil se je.

Moselova Ana, V. r., Nadanje selo.

VELIKA NOČ ODHAJA.

Velika noč odhaja
in delavnik prihaja,
police koščki manjši so.
Toda kaj zato!
Trud bo zdaj in delo,
bolj dišalo nam bo jelo.

Branko Mikuletič

3. r., 1. odd. v Trnovem
pri Il. Bistrici.

POMLAD.

Komaj sem čakal pomladi. Ptiki
gnezdi po drevju in imajo mladiče.
Lastovica gnezdi pod streho. Sploh je
vse veselo. Drevje in cvetlice cveto v
gozdu. Vse žvrgoli in poje, lastovke cvr-
čijo in žvrgolijo. Pomlad je najlepši
letni čas. Mravlje in čebele si znašajo
hrane za zimo. Kobilica, ki po zimi nima
kaj jesti, pa skače in poje po travnikih.

Pomlad se je zbudila,
ptičke z juga privabila.
Ptiki so semkaj prileteli,
v drobna gnezda so se vseli.

Ptiki že prepevajo,
veselo pomlad oznanjajo.
Otroci se v log prikradejo
in drobno gnezdice iztaknejo.
Zavriskajo, se smejejo,
in jajčka v gnezdu štejejo,

Ker se pa nič ne učijo,
v šoli kak »kec« dobijo.

Milan Orel,
4. r. v 'Dutovljah.

MRAVLJA.

Nekega dne sem opazovala na našem
dvorišču tri mravlje, ki so skušale spravi-
ti mrtvega hrošča v malo luknjico v
zidu, približno dva centimetra od tal.
Marljivim živalicam je večkrat padlo
breme na tla, pa vendar se jim je po
dolgem trudu posrečilo spraviti hrošča
v luknjico.

Mravlje nam dajejo dober zgled de-
lavnosti in vstrajnosti.

Jožela Marcova,
Ajdovščina, 5. š l.

NAŠA NOVA PESMARICA.

V novi pesmarici so zelo lepe pesmi.
Velja 4 L. Pesmi so uglasbili: Adamič,
Kogoj, Grbec, Pahor, Venturini itd. Tudi
jaz sem kupila pesmarico. Grbčevo pe-
sem že nekateri poznajo; imenuje se:
»Kralj kraljico vpraša«. Jaz pa znam tudi
neko drugo pesem, ki se imenuje »Tro-
bentica«. Naučile smo se še eno in sicer:
»Starček roma na goro«. Včeraj pa smo
pele živahno Adamičevo: »Jurjevanje«.

Flegova Bazilija,
4. r. v Škednju.

MOJ »RUMENČEK«.

»Rumenček« je bil namreč moj ka-
narček. Dobila sem ga od strica. Bil je
zelo lep, a obenem močno plašljiv. Ka-
dar je stopil tuj človek v hišo, je tekal
ves zbežan semtertja. Z nami pa je bil
tako domač, da ga ni bilo treba dr-
žati zaprtega v kletki. Neko dopoldne,
ko je bilo odprto v hiši okno, nam je
ušel na vrt. Vsi smo z žalostjo gledali
za njim. Proti večeru pa se je vrnil skozi
okno in vsi smo bili tega veseli. Oda-

krat nismo zapirali več oken, temveč smo puščali kanarčka brez skrbi na prosto. Vselej se je vračal domov. Nekega dne pa je odšel in ni se vrnil več. Zelo sem bila žalostna za njim, in sem še danes.

Rožica Klemenčičeva,
v Idriji, II. mešč. razred.

MILKO, ANICA IN TONČEK.

Osebe: MILKO DOLENC (oče); ANICA DOLENC (mati); TONČEK DOLENC (njiju otrok); angelček; tat,

Prvo dejanje. - Mesto. Popoldne je.

MILKO sedi na kamenu in se joče. Mimo pride Anica.

ANICA: Deček, zakaj se jočeš, zakaj, povej mi, povej?

MILKO: (plašno pogleda Anico) Oh, jaz ubogi Milko.

ANICA: Ne boj se me, Milko, ne boj, povej le, zakaj se jočeš.

MILKO: Oh, smilim se ti deklica, jaz se jočem zato, ker so mi (s strahom) umrli sta-ri-ši (se zajoče).

(Tudi Anici so se zarosile oči in solze so ji začele padati iz oči po licu).

MILKO: (si obriše solze) Kako se imenuješ, dobra deklica?

ANICA: (zvedavo) Jaz?

MILKO: Da, ti!

ANICA: (z nasmehom) Anica!

MILKO: (proseče) Oh, Anica, ali se hočeš poročiti z mano?

ANICA: Prav rada ti izpolnim željo, Milko.

MILKO: (veselo) Ah, kako si dobra, Anica.

ANICA: Sedaj pa le pridi z mano k moji mamici (odideta).

Drugo dejanje. - Gozd. Noč je. (Milko, Anica, pozneje angelček, Tonček)

MILKO: Noč je, zadremajva malo na mahu. (Kar zaslišita neko stokanje).

ANICA: Pojdiva pogledat kdo joka!

MILKO: Pojdiva!

(Komaj vstaneta, že zagledata angelčka, ki nosi v naročju jokajočega Tončka).

MILKO: Ljubi angelček, prosim te, daj mi tega dečka.

ANGELČEK: Dam vama, samo skrbeti morata zanj. Imenuje se Tonček. (Angelček odide).

MILKO: Ženka moja, tako si bila žalostna, vedno si pravila, zakaj da rima nobenega sinčka.

ANICA: Tonček, ali hočeš ostati pri nas, glej, jaz bom tvoja mamica, Milko pa očka, ali hočeš ostati?

TONČEK: Da, ti boš moja mamica, on pa očka, hočem!

MILKO: No, sedaj pa le zaspimo, lahka noč Anica in Tonček. (Zaspijo... Se dani).

MILKO: (se zbudi, zazeha) Vstani Tonček, vstani ženka moja, zdaj gremo!

ANICA: (se zbudi). Zbudi se, sinko!

TONČEK: (se zbudi). Očka, kam gremo?

MILKO: Gremo iskat si hišico. (Odidejo).

Tretje dejanje. - Gozd.

TONČEK: (zagleda zlat kurnik v gozdu). Joj, joj, očka, pogledajte zlat kurnik, in kužek je tam, očka, kužek!

MILKO in ANICA: Saj res, zlat kurnik!

MILKO: (radovedno). Pojdimo pogledat, kdo je notri.

(Gredo v kurnik in najdejo koklo in piščeta, zunaj pa straži pes, po imenu Lump).

ANICA: Vzemimo s seboj kurnik!

MILKO: Pa ga vzemimo.

(Vzamejo kurnik in veselo odidejo. Kužek pa teče za njimi).

Četrto dejanje.

MILKO: (priteče ves spehan k Anici). Anica, kokla je znesla velikansko jajce, piščeta pa majhna, teci brž pomagat!

ANICA: (hitro steče za njim).

MILKO in ANICA: (Prineseta veliko jajce).

MILKO: Tonček, le poglej, tu notri bomo stanovali!

(Jajce položita na zemljo, Milko pa vzame kamen in naredi dve luknji; prvo veliko, drugo pa majhno; ti dve luknji sta pomenili vrata in okno. Lepo zložita Anica in Milko omaro, posteljo in druge potrebne reči v novo hišico).

Peto dejanje. - Noč.

TAT: (drži v roki sekuro in se bliža Tončku. Tončka hitro zveže in ga vrže na travo).

ANICA: (s strahom). Milko, nekdo je tu, nekdo hodi po sobi. Vstani, Milko!

MILKO: Slišim jok, tat, tat! Anica, prižgi luč!

ANICA: (prižge luč in zajoka). Joj, joj, kje pa je otrok!

ANICA: (steče skozi vrata in zagleda otroka zvezanega, zavpije). Moj otrok, moj otrok!

(Tačas, ko je bila Anica pri otroku, je tat tolkel Milka s sekuro po hrbtu toliko časa, da je Milko padel mrtev na tla. Ko je bil Milko mrtev, je tekel tat ven, zapodil Anico v sobo, sam pa zbežal z otrokom, ki je vedno klical: mamica, moja zlata mamica, očka, moj zlati očka).

ANICA: (pa je toliko dni pre jokala, da je še sama umrla).

Marinka Ribičičeva,
III, r. Sv. Jakob.

ČEVLJAR.

Živel je čevljar. Pozno zvečer je hodil z dela. Nekoč se mu ponoči približa volk. Čevljar se ustraši. V glavo mu pade pametna misel in zleze na drevo. Zlezal pa je za njim tudi volk. Priletela je v tem času na drevo neka ptička in začela peti: šilo! šilo! šilo! Čevljar se je spomnil šila. Zabodel je volka v taco. Volk je padel z drevesa. Dolgo je čakal čevljar na drevesu. Zjutraj je zaslišal ljudi, ki so šli na delo. Vprašal jih je, če so videli kje volka. Ljudje so mu povedali, da leži mrtev pod drevesom. Splezal je z drevesa, zahvalil Boga, da mu je poslal čudno ptičko in šel vesel domov. To pravljico mi je povedal moj ded, ki zna še mnogo podobnih.

Gorkičeva Emilija,
učenka 5. š. l. v Orehovljah.

NEUMNI SIN.

Neka mati je imela sina. Učil se ni drugega kakor koše plesti, šibe rezati in drugo tako delo. Mater pa je skrbelo,

kaj bo iz tega otroka; ako bo le taka dela opravljal, ne bo nikoli nič znal. Vprašala ga je torej: «Tonček, ali boš stregel pri sv. maši?» Sin je bil zadovoljen in mati je šla vprašat gospoda župnika, če ga sprejme za ministranta. Gospod župnik ga je sprejel in dal materi vse potrebno, da se bo Tonček lahko pripravil za ministriranje. Ko se je Tonček vse naučil, je rekel materi, da bi šel ministrirat, ker zna že vse, le tega ne ve, kdaj se mora pozvoniti. Mati ga je potolažila, naj ga to nič ne skrbi, ker bo šla ona med mašo pred oltar in bo zakašljala, kadar bo treba pozvoniti. Mati je pa bila prehlajena in je ves čas kašljala, sin pa je neprenehoma zvonil.

Ko je bila maša končana, je šel sin v zakristijo. Gospod kaplan mu je rekel: «Na, tu imaš krajcar zato, ker si ministriral, enega pa zato, da ne boš več prišel. Terezija Lapajnova, učenka 4. šol. leta v Sp. Idriji.

KANALSKI PUST.

Babica mi je pripovedovala:

Že na debeli četrtek so mesarji okinčali pitanega vola s cvetjem in zelenjem. Eden ga je jahal, maske pa so ga spremljale po gostilnah in po trgu z godbo. Najlepši pa je bil pustni torek. Popoldne so hodile maske v različnih kostumih okrog po trgu. Vstavili so se na najbolj obljudenem kraju, kjer so kuhali polento in klobase, ki so jih prejšnji dan nabrali. Ko je bilo vse skuhan, so maske jedle, pile in se zabavale kar na prostem. Kadar je zvon oznanil bližajoči se post, so nesli pusta z velikim hrupom na most, od tam pa ga vrgli v Sočo. Sedaj pa je vse mrtvo in žalostno: prikaže se le nekaj mask iz domačega trga in okoliških vasi, nekoliko poskačejo, kaj zatrobijo in s tem je vse pri kraju. Rada sem poslušala babico, ki mi je to pravila in obžalovala, da sedaj ni več tako zabavno.

Lea Kofoleova,
učenka 6. š. l. v Kanalu.

JANEZ
BLEIWEIS

(1808-1881)

„L. 1843, so se nam rodile „Novice“, ki so toliko koristile našemu narodu, slovstvu in jeziku. Ta list je najlepši spomenik, ki si ga je mogel postaviti njegov urednik, velerazumni in značajni doktor Janez Bleiweis,“

(J. Trdina.)

Urednik in takorekoč oče „Novicam“, v katerih je objavljajl Koseski svoje rodoljubne pesmi, je bil Dr. Janez Bleiweis. Po poklicu je bil doktor zdravilstva in živinozdravnik. Ker so bile „Novice“ edini slovenski leposlovni list v Bleiweisovi dobi, je bil njihov urednik obenem nekaj voditelj vsega narodnega življenja. Kot voditelj slovenskega naroda si je Bleiweis pridobil mnogo zaslug za brambo slovenskih narodnih pravic.

Ko pa je hotel ostati voditelj v literaturi tudi potem, ko so nastopili novi in veliki pisatelji si je mlajši rod z Levstikom na čelu izbral novo glasilo „Slovenski glasnik“ (l. 1858).

„Piramida“

(Sestavil Zdenko Mermolja, učenec 6. šolskega leta v Dobravljah)

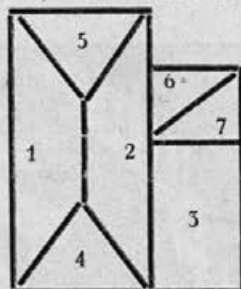
A		
a	č	d
k	l	i
i	n	o
o	o	p
p	r	s
s	v	v

Opravilo,
moško krsino ime,
kuhinjska začimba,
orodje,
slovenski učenjak,
reka v Italiji.

Po sredi navzdol berete ime znanega lista.

Mozaik

(Sestavil Ambrožič Stanko, uč. III. razreda meščanske šole v Postojni.)

Izreži iz papirja
te dele in
sestavi iz njih
križ.

Šaljiva uganka.

Dve ovci sta stali na travniku, tako da je ena gledala proti severu, druga proti jugu. Pa sta se videli, ne da bi se okrenili. Kako to?

Računska uganka.

Zajec in pes. Zajec je bežal 60 skokov pred psom in je trikrat skočil v času, ko je napravil pes 2 skoka. Ali pes je pretekel neko razdaljo v 3 skokih, med tem ko je zajec za isto potreboval 6 skokov. Zajec je torej skakal hitreje, pes pa je delal daljše skoke. V kolikih skokih je pes dohitel zajca?

Besedna uganka.

(Sestavil Milan Bolčič — Sv. Jakob)

Poznam ime dišeče slovenske rastline. Iz črk tega imena zamoreš napraviti deset drugih, ki pomenijo: 1. cvetico, 2. jed, 3. mesto v Italiji, 4. časovni prislov, 5. odraslega človeka, 6. kar ljubi vsak, 7. orožje, 8. samostalnik, 9. bukov plod, 10. dragoceno mazilo.

REŠITEV UGANK V 8. ŠTEVILKI „NOVEGA RODA“

K v a d r a t: K, žrt, vrata, jablana, kraljevič, Kralj Matjaž, pokrajina, jastreb, pajek, mak, ž.

Uganko so prav rešili:

Vekoslav Valentinčič iz Kozaršč pri Tolminu; Ugo in Ema Žvab, Štefi in Stanko Breznik pri Sv. Jakobu; Ivan in Angela Mozetič, Pavel Budin, Julko Klančič, Danilo Urbančič, Bogomil Klančič in Marica, Ludvik Pelicon, Dominik Ferletič, Dragič in Alojzija in Vida Uršič, Petrina Bonova, Anica Saksidova, Gabrijela Vukova, Danica Pericova, Adela Ferlatova, Marija Pahorjeva, Jožica Butkovičeva iz Mirna pri Gorici s posvetilom:

Kralj Matjaž,
bodi naš!
zgodovinski mož
zbudi se iz sna!

Krono belih rož
ti denemo na glavo,
pridi iz gore dná
in dvigni svojo slavo!

Izžrebani so bili: rešitelji
iz Mirna. Prejeli so v dar
mladinske knjige: K. Ši-
rok: Slepi slavčki; U1va:

Andarsenove pripovedke;
Waschtelova; Mejaši;
knjige naj si sami razdelež
med seboj s pomočjo žreba